

Mjolkproduktion – så funkar det

ATT FÖLJA MJÖLKENS VÄG från kon på gården hela vägen hem till kylskåpet är en spännande resa som ger tillfälle till lärande om allt från matens ursprung till naturliga kretslopp och biologisk mångfald. Sätt upp affischen och tala med eleverna om mjölk, miljö och hållbarhet.

1. Öppna landskap

I SVERIGE GÅR MJÖLKKOR UTE och betar på sommaren. När korna betar i hagarna hålls landskapet öppet och vackert. Om bönderna inte odlade på åkrarna och inte lät korna beta ute skulle marken växa igen och bli skog.

Att korna betar är också bra för den biologiska mångfalden – det gör att många olika arter av växter, djur och insekter hittar ställen att leva på där de trivs. Att det finns många sorters växter, djur och insekter är bra för miljön eftersom alla har sin roll i naturen. Visste du att svenska betesmarker är lika artrika som regnskogen?

Frågor att diskutera:

- Är det någon som har varit på en mjölkgård? Berätta!
- Är det någon som har varit på ett kosläpp? Berätta vad som hände!
- Vad är biologisk mångfald? Varför är det bra?
- Hur många olika arter kan det finnas i regnskogen/svenska betesmarker?
- Vilken typ av insekter/växter tror du trivs i en hage där kor betar? Vad är de bra för?

2. Bra för miljön

KOR ÄR MILJÖHJÄLTAR. Sveriges Riksdag har beslutat om 16 miljö kvalitetsmål som beskriver hur miljön ska se ut år 2020. Två av målen är "Ett rikt odlingslandskap" och "Ett rikt växt- och djurliv".

"Ett rikt odlingslandskap" och "Ett rikt växt- och djurliv" innebär att vi ska producera mat i Sverige samtidigt som jordbruket bidrar positivt till miljön. Det betyder att vi ska ha en biologisk mångfald och att det ska finnas miljöer där människor och djur tycker om att vara.

För att nå dessa mål behöver vi bönder som odlar och betande kor som ger mat, öppna landskap och biologisk mångfald.

Frågor att diskutera:

- Vad tror du menas med ett rikt odlingslandskap/ett rikt växt- och djurliv? Ge exempel!

3. Naturligt kretslopp

PÅ MJÖLKGÅRDEN hänger allt ihop i ett kretslopp. Korna äter gräs och annat som växer. Kornas bajs innehåller mycket näring och bonden använder det som gödsel i jorden. Gödsel behövs för att odla mat till korna, men även för att odla grönsaker och spannmål, till exempel havre. Ett kretslopp alltså!

Gödsel kan även bli till biogas som vi kan använda till att driva bussar och värma upp hus. Då sägs gödseln vara en förnybar energikälla. En förnybar energikälla tar inte slut, den kan återskapas och man kan använda den om och om igen. Sådana är mycket bättre för miljön och klimatet än fossila energikällor, som till exempel diesel, olja och bensin. Fossil energi bildades för länge sedan och kommer ta slut. När vi använder fossila energikällor bildas växthusgaser som påverkar klimatet negativt.

Frågor att diskutera:

- Är det någon som har en kompost hemma? Vad används den till?

4. Liten klimatpåverkan

DET FINNS GASER som gör att det blir varmare på jorden, vilket bland annat kan leda till översvämningar, oväder och sjukdomar. Dessa gaser kallas växthusgaser och man brukar säga att de ger upphov till klimatpåverkan. Den största delen växthusgaser kommer från fossila bränslen. Kor rapar ur sig en växthusgas som heter metan. Hela världens mjölkproduktion står för tre procent av all klimatpåverkan. Svensk mjölkproduktion ger lägre utsläpp av växthusgaser än genomsnittet i världen, den har alltså lägre klimatpåverkan.

Frågor att diskutera:

- Vad kan tänkas påverka klimatet mer än mjölken?

5. Mycket näring

ALL LIVSMEDELSPRODUKTION påverkar miljön och klimatet. Men vi måste äta för att överleva. Därför är det viktigt att välja mat som påverkar miljön negativt så lite som möjligt samtidigt som den ger så mycket näring som möjligt. Mjölk ger mycket näring i förhållande till sin klimatpåverkan, medan exempelvis läsk, inte ger någon näring alls.

Frågor att diskutera:

- Vilken mat innehåller mycket/lite näring? Vilka av dessa påverkar klimatet mest?
- Vad är ett nyttigt mellanmål? Varför?

6. Kor äter gräs

SVENSKA KOR äter mest gräs. På sommaren går de ute och betar. På vintern kan inte korna beta utomhus. Då är de inne i sitt stall och äter ett slags konserverat gräs som kallas ensilage. Förutom gräs äter korna foder som spannmål och en liten del proteinfoder, till exempel åkerböna och soja. Det mesta som korna äter odlas på den egna gården. Korna äter till 90 procent svenskt foder.

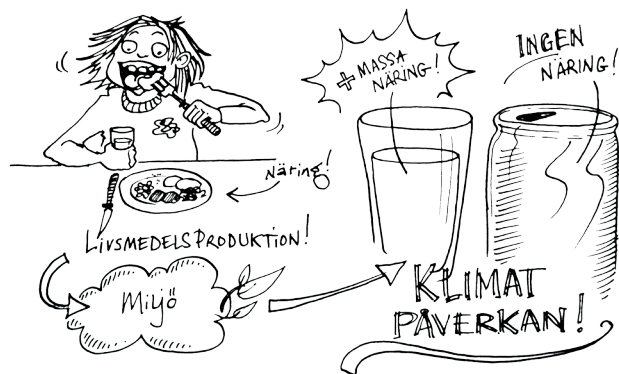
Av allt det svenska mjölk kor äter är två procent soja. Detta är omdiskuterat eftersom odling av soja inte alltid sker på ett bra sätt. Jämfört med mjölk kor i andra länder äter svenska kor relativt lite soja och den soja de äter är certifierad och bättre för både människa och miljö.

Frågor att diskutera:

- Äter du olika saker på sommaren och vintern? Varför?
- Var kommer det du äter ifrån?
- Är du utomhus mer på sommaren eller på vintern. Varför?

7. Friska kor

SVENSKA MJÖLKKOR är friska och mår bra. Friska kor behöver inte antibiotika. Användningen av antibiotika till djur i Sverige är lägst i hela EU. Låg användning av antibiotika minskar risken för antibiotikaresistens bland både människor och djur. Antibiotikaresistens innebär att bakterier inte längre dör av antibiotika och är en följd av över- och felanvändning av antibiotika. Risken är att människor och djur som smittas av resistenta bakterier då inte kan behandlas med antibiotika.

8. Jobb på landet

MJÖLKPRODUKTION SKAPAR JOBB till många människor som bor på landsbygden. Förutom mjölkbonden behövs till exempel personal på mejerier, rådgivare på gårdarna och veterinärer.

Frågor att diskutera:

- Känner du någon som jobbar på en gård?
- Är det någon som skulle vilja bli bonde?

9. Dags att mjölka

KORNA MJÖLKAS två till tre gånger per dag med mjölkmaskin eller mjölkrobot. Först samlas mjölken i en kyltank på gården. Där kyls den ner till fyra grader. En mjölkbil kör sedan mjölken till mejeriet där den pumpas in i kyllda tankar och förvaras tills den ska bli olika mjölkprodukter och förpackas.

10. På mejeriet

PÅ MEJERIET pastöriseras mjölken. Det betyder att man värmer upp mjölken för att ta död på skadliga bakterier och mikroorganismer. Det gör också att mjölken håller sig längre. Både på gården och mejeriet tar man prover på mjölken för att vara säkra på att den håller bra kvalitet. På mejeriet produceras sedan olika mjölkprodukter som fil, yoghurt, ost, kvarn och mjölk med olika fetthalt.

Frågor att diskutera:

- Varför är det viktigt att mjölken hålls kyld hela tiden?
- Vad händer med mjölken om den får stå varmt?

11. Mjölk hela livet

MJÖLK INNEHÅLLER 18 av 22 näringsämnen som barn, vuxna och gamla behöver få i sig varje dag.

Se filmen om mjölkproduktion: mjolk.se/mjolkproduktion.
Mer material för skola och förskola hittar du på hjärtamjolk.se.
Prenumerera gärna på Hjärta mjölks nyhetsbrev!
Det är svenska mjölkbönder och mejerier via LRF som står bakom Hjärta mjölk.

